

حقوق بستر نظام حقوقی ایران

نگارش:

محمود فرج‌اللهی

سرشناسه: فرج‌اللهی، محمود، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پدیدآور: حقوق بشر در نظام حقوقی ایران / نگارش محمود فرج‌اللهی.
مشخصات نشر: تهران: نشر سلمان پاک، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ۷۴ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۶۸-۲۴-۰
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: کتابنامه: ص ۷۳.
موضوع: حقوق بشر - ایران
موضوع: Human rights - Iran
ر.بندی کنگره: JC ۵۹۹
رده‌بندی دی‌سی: ۳۴۲/۰۵۵
شماره کتابشناسی: ۵۶۹۳۰۳۹

نشر سلمان پاک

حقوق بشر در نظام حقوقی ایران

ویراستار : مهدی فرج‌اللهی
طراح : مهدی فرج‌اللهی
چاپ و صحافی : آوای قلم
شمارگان : ۵۰۰ نسخه
نوبت چاپ : اول، تابستان ۱۳۹۸
قیمت : ۱۱,۰۰۰ تومان

فهرست

مقدمه ۱۱

تاریخچه تدوین و تصویب «اعلامیه» ۱۵

روند پیشرفت و تحول‌های شدن «اعلامیه» ۱۹

الف) زبان‌های «اعلامیه» ۲۱

ب) پیمان‌های بسته شده در زمینه «اعلامیه» ۲۳

۱. اسناد جهانی ۲۴

۲. اسناد منطقه‌ای ۲۴

تضمین حقوق مندرج در «اعلامیه» ۲۷

حقوق بشر در آیات قرآن کریم ۳۱

حقوق بشر در ایران باستان ۴۱

۱. آزادی اندیشه ۴۳
۲. آزادی در گزینش دین ۴۳
۳. تساوی مرد و زن ۴۴
۴. گرامیداشت حقوق کارگران ۴۴
۵. اهمیت آموزش و پرورش - فرهنگ ۴۵
۶. حق انتخاب ۴۵
۷. آزادی در انتخاب شغل ۴۵
۸. امنیت همگانی ۴۵
۹. منع - ننگ و خونریزی ۴۶
۱۰. بهداشت همگانی ۴۶
۱۱. فرمان برای بیکو ۴۶

اعلامیه حقوق بشر در نظام حقوقی ایران ۴۷

۱. مقدمه اعلامیه جهانی ۴۹
۲. نکاتی درباره مقدمه اعلامیه ۵۱
- تصمیم‌گیری درباره سرنوشت مردم و اداره کشور ۵۱
- رفع نیازهای انسان ۵۱
- تساوی حقوق زن و مرد ۵۲

احترام به رأی ملت ۵۲

حقوق انسان ۵۲

آزادی انتشار عقاید مختلف ۵۳

نحوه رسیدگی به دعوی ۵۳

۳. تطبیق مواد اعلامیه جهانی با قانون اساسی ۵۵

منابع ۷۳

---

www.ketab.ir

«حقوق بشر» را می‌توان یکی از برجسته‌ترین شاخه‌های علم حقوق در پهنه بین‌المللی دانست. اکنون حقوق بشر در دنیا و به‌ویژه در بین کشورهای توسعه‌یافته، به‌عنوان ابزاری برای رسیدن به خواسته‌های کشورهای گوناگون به‌کار گرفته می‌شود، نه برای آرمانی که به اجرای راستین حقوق بشر بینجامد.

تاکنون معنایی از این گرایش به‌تنهایی بازگو نشده است؛ البته معانی گوناگون و پرشماری از حقوق و آزادی‌ها را به‌عنوان حقوق بشر آورده‌اند، اما به هر حال، نه در متن اعلامیه جهانی حقوق بشر، و نه از سوی سازمان ملل متحد، معنای روشنی بیان نشده است. راین رو، باید از سوی کارشناسان حقوق معنای «حقوق بشر» به‌درستی اثبات شود.

در نگاه نخست «حقوق بشر» را می‌توان چنین معنا کرد: «حقوق بشر حقوقی است که انسان به دلیل انسان بودن از آن برخوردار است.» با توجه به این معنا، می‌توان گفت که حقوق بشر حقوقی است که انسان از زمان زاده شدنش از آن بهره‌مند می‌شود و نیازی به اهلیت استیفا ندارد، بلکه اهلیت تمتع برای بهره‌گیری از این

حقوق برای فرد کافی است؛ اهلیت تمتع نیز در هرانسانی از زمان زادروزش استوار است.

می‌توان گفت اعلامیه جهانی حقوق بشر نیز — که سرچشمه معنا و تشخیص حقوق بشر در دنیا است — بیان ویژه‌ای از حقوق بشر ارائه کرده، و فقط به احصاء چند نمونه بسنده کرده است و روی هم رفته، حقوق و آزادی‌های هر فرد را حقوق بشر می‌نامد.

در این کتاب، نگارنده کوشیده است بیان کند با اینکه قانون اساسی ایران مانند قانون اساسی برخی کشورها اشاره روشنی به این اعلامیه نکرده است اما هرانسانی بسیاری دیده می‌شود که اشاره به آن‌ها نشان‌دهنده نقش حقوق بشر در قانون اساسی ایران است.

از آنجا که قانون اساسی پایه تمام هر کشوری را می‌سازد و حقوق داخلی باید هم‌راستا و در چارچوب آن گام‌ها برداشته شوند، با این حال اگر سازگاری موضوعی قانون اساسی ایران با اعلامیه جهانی حقوق بشر را آشکار کنیم، پیوند اعلامیه و حقوق بشر را با ساختار نظام حقوقی ایران نشان داده‌ایم و روشن می‌شود که بین نظام حقوقی ایران و حقوق بشر جهانی نه فقط اختلافی نیست بلکه هماهنگی بسیاری بر می‌باشد که نشان‌دهنده انسانی بودن و پشتیبانی قانون و بنیاد نظام حقوقی ایران از حقوق بشر است.

این کتاب در هشت بخش نوشته شده است: در بخش نخست، پس از بیان کوتاهی از تاریخچه تصویب و جهانی شدن اعلامیه و

شناسایی اعلامیه جهانی حقوق بشر، به حقوق بشر در تاریخ ایران باستان پرداخته، و سپس هماهنگی و یکسانی اعلامیه با قانون اساسی ایران بیان شده است.

کوشیده ایم تا موضوع هایی که مواد اعلامیه به آن ها اشاره کرده، با همان موضوعی تطبیق شود که در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز آمده است. گفتنی است که با نگرش به پیوند نزدیک اسلام با نظام حقوقی ایران، باید نزدیکی اسلام به ویژه قرآن کریم با حقوق بشر نیز بیان می شد؛ البته این کار پیش از این به دست عالمان دینی انجام شده است. در این کتاب نیز از برآیند و دستاورد این عزیزان بهره برده شده است. برای نمونه، آیه هایی از قرآن مجید آمده است که آگاهی از آن ها ارزشمند خواهد بود.

امیدوارم پژوهش پیش رو که پیشکشی است به خوانندگان گرامی، بتواند به دوستان و علاقه مندان یاری رساند و رنگارنگانه را به آرمان خود نزدیک کرده باشد که همانا شناساندن چهره اسلام و پوشتیبان حقوق بشر در نظام حقوقی ایران است.

در پایان از دوستان و استادان گرانمایه سپاسگزارم که در تدوین این کتاب یاری و همراهی کردند.

محمود فرج اللهی

تابستان ۱۳۹۸